geval is — is de beeldspraak van de éene rail merkwaardig.

Hierin ligt stilzwijgend opgesloten, dat 't onomstootelijk vast staat, dat bij alle vraagpunten, die zich ten aanzien der gemeene gratie voordoen, onze gedachten zich op twee rails moeten bewegen; hier wordt dus zonder meer aangenomen, dat b.v. ook ten aanzien van de vraag naar den rechtsgrond der gemeene gratie ons denken op twee rails moet blijven en waar de grond der bijzondere genade ligt in het Kruis van Christus, die der algemeene genade niet daarin mag liggen.

Dat wordt niet door Prof. Hepp aangetoond.

't Wordt zonder eenig bewijs van te voren als de eenig juiste leer aanvaard.

Deze methode breekt van meet af de bewijskracht dezer brochure.

Single-track-theology.... ja, ja, en dat zegt dan juist de man, die dáár, waar ik op **twee** rails de verbondsbeschouwing liet loopen, de twee ZIJDEN van het verbond, tegen Dr Kuyper en alle gereformeerden in, staat te betoogen: neen, neen, goede vrienden: **one** track, **single** track, **één**zijdig, monopleurisch, van begin tot eind mono, mono, mono-pleurisch... Prof. Hepp fantaseert soms te veel.

„De Wachter" (Ds Rietberg) schrijft:

Naar ik vermoed, aanvaarden „de critische gevoelens", dat zijn Ds de Graaf en Prof. Schilder, het ook, dat wij moeten „bouwen". Maar zij zullen terecht kunnen zeggen, dat wat sommigen „afbreken" noemen, het meest krachtige „bouwen" kan zijn.

Tenslotte wil ik nog vragen: wat beweegt Prof. Hepp toch, om publiek aan te vallen mannen, die met hem zitting namen in de bekende commissie, die door de synode benoemd is, om verschillende punten onder het oog te zien en daarover op de volgende synode te rapporteeren? Eerst viel hij Prof. Vollenhoven aan, nu Prof. Schilder. Is dit een wijze van doen, die aanbeveling verdient? Dit is geen voorbeeld, dat tot navolgen lokt.

Ds Rietberg citeert Dr Kuyper:

Kuyper sprak liever van gemeene gratie, dan van algemeene gratie. Het „waarom?" verklaart hij ons zelf. „Dat we desniettemin de uitdrukking: algemeene genade meden, en „gemeene gratie", d.i. „gratia communis" boven deze reeks als titel schreven, is ter afsnijding van misverstand. Zoo licht toch kon het vermoeden insluipen, alsof we nu toch weer bedoelden, dat de genade aller was, en alzoo het vaste fundament, dat de genade particulier is, weer poogden los te wrikken. Er wordt van dat „algemeene" genade zoo licht misbruik gemaakt, alsof er zaligmakende genade mee bedoeld ware, en dat is toch volstrekt niet het geval... Om dit kras en scherp te doen uitkomen, zij hier aanstonds opgemerkt, dat tot op zekere hoogte ook de dieren in de „algemeene genade" deelen. Zie het maar in Gen. 9:9 en 10. De algemeene genade is, met verschil van graad, het deel van alle menschen, ook van de verst afgedoolden, in hun conscientie geheel toegeschroeiden, en voor eeuwig verlorenen. Ze draagt op zichzelve geen enkele zaligmakende kiem in zich, en is daarom van een geheel andere natuur dan de particuliere of Verbondsgenade. En daar dit nu, bij het spreken van „algemeene genade" vaak uit het oog wordt verloren, scheen het, ter voorkoming van misverstand en verwarring veiliger, om in den titel de anders wel verouderde uitdrukkingswijze te doen herleven, en het communis gratia der eens Latijn sprekende godgeleerden over te zetten door: Van de gemeene gratie."

Ds Rietberg merkt naar aanleiding daarvan op:

Bijzonder overtuigend is deze redeneering niet. De term „gemeene gratie" wordt door dezelfde bezwaren gedrukt als de term „algemeene genade". Trouwens Kuyper heeft zich ook niet strikt aan dien term gehouden; hij spreekt meermalen van „algemeene genade". In de laatste jaren wordt de uitdrukking „algemeene genade" zeer veel gebruikt.

Kuyper was er zelf goed van overtuigd, dat met zijn werk het laatste woord over de algemeene genade nog niet gesproken was. Daarom zegt hij: „Tot scherpe formuleering van dit leerstuk zal het eerst later kunnen komen".

Tot die scherpe formuleering is het nog niet gekomen.

Wel is er veel over dit leerstuk geschreven en gedisputeerd.

Bezwaren werden ingebracht en tegen misbruik werd gewaarschuwd.

Tot een bepaalde uitspraak over dit leerstuk zijn onze kerken nog niet gekomen.

Ds F. J. B. Schiebaan merkt op in „Geref. Kb. Hoeksche Waard":

De situatie is dus wel eigenaardig. Terwijl Prof. Hepp zich geroepen acht alarm te slaan vanwege dreigende deformatie, die hij meent te zien aansluipen, wordt hij nu zelf publiekelijk geattendeerd niet slechts op een eenigszins onzuivere, maar op een on-gereformeerde beschouwing. En dat nog wel op het belangrijke stuk van het verbond.

Ds C. Lindeboom in „N. H. Kbl.":

Misschien is Prof. Hepp in zijn bestrijding van de eerste „richting" gelukkiger geweest dan in die van de tweede. Allicht een gevolg daarvan, dat die eerste „richting" haar systeem doorgedacht in stellingen formuleerde, terwijl de tweede „richting", indien we ons althans niet vergissen, nog niet uitgesproken was.

Ach neen; Prof. Hepp viel in de rede. En werkte haastig zijn copie nog wat bij, toen hij zag, dat ik aan het „bouwen" was. Waarna hij beweerde, dat ondergeteekende brak en hij bouwde. Bescheidenheit ist eine Zier.

Tenslotte schrijft Ds Lindeboom:

We vragen intusschen ons af, wat nuttigheid het heeft, dat deze theologische vraagstukken in populaire voordrachten, bladen en brochures worden behandeld.

In deze 4de brochure constateert Prof. Hepp bij het tweede „critisch gevoelen", d.i. dan Prof. Schilder, misverstand. En nauwelijks had die 4de brochure 't licht gezien, of enkele dagen daarna wordt door Prof. Schilder een artikelenreeks geopend over de... misverstanden van Prof. Hepp.

Indien nu hoogleeraren in deze kwesties elkander nog misverstaan, wat moet er dan terecht komen van een zuiver inzicht bij gewone kerkleden? Daarom ware 't beter geweest, dat aan dezen strijd een deugdelijke behandeling in een wetenschappelijk tijdschrift ware voorafgegaan.

K. S.

BOEKBESPREKING

Gedenkboek Zending der Gereformeerde Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg in Magelang en Temanggoeng.

Dit bizonder mooi uitgegeven Gedenkboek vol prachtige platen en uitstekende artikelen wacht reeds te lang op onze aankondiging. We hebben reeds onderscheidene zilveren zendingsjubileums in de laatste jaren gehad; maar Magelang neemt hieronder een vooraanstaande plaats in. Dat ligt aan den bizonderen zegen, welken het werk aldaar van God ontvangen mocht, maar ook aan den persoon van Ds Merkelijn, die al deze 25 jaren er gearbeid heeft. Het heeft ons bizonder verheugd, dat deze zeer bekwame en hoogst sympathieke missionaire dienaar door de Koningin met het officierskruis van de Oranje-Nassau-orde werd begiftigd. Wij wenschen ook van deze plaats Ds Merkelijn met deze hooge onderscheiding, welke ongetwijfeld zijdelings ook Mevrouw Merkelijn geldt, zeer hartelijk geluk.

Vijf en twintig jaar geleden mocht ik mee deze zending stichten, toen ik te Middelburg predikant was. Middelburgs kerk werd zendende kerk, en ik heb Ds Merkelijn als missionair predikant bevestigd. Vele jaren was ik van deze zending de scriba, en heb alzoo van nabij de opkomst van den arbeid in Magelang gadegeslagen. Dat was een prachtige tijd! En het Gedenkboek zegt ons, hoe het alzoo in deze 25 jaren is gebleven.

De zending in Magelang draagt een eigen karakter, en is het waard om in een apart artikel te worden besproken. Wij hopen dit spoedig nog te mogen doen.

Voor een zeer geringen prijs, n.l. 15 cent, kan men dit boek van ruim 100 blz. koopen. Dat is inderdaad zoo goed als gratis. Aan de samenstellers: Ds Oussoren, Ds Heij en zendeling Van Nes brengen wij gaarne onze hulde; en wij vergeten daarbij o.a. den bekenden heer Lok niet, wiens artikel van den arbeid onder de Chineezen bizonder boeit.

J. D. W.

Isaäc Esser, door Ds W. A. Wiersinga.

De serie: Lichtstralen op den akker der wereld, heeft in haar 42sten jaargang als afl. no. 3 dit boekje over Isaäc Esser. Mij dunkt, dat dit algemeene belangstelling zal hebben; in elk geval verdient het dit. Ds Wiersinga heeft zijn taak op voortreffelijke wijze volbracht; hij laat ons Esser zien als Evangelie-belijder, in zijn jeugd en bekeering, als ambtenaar, zendingsvriend, en als evangelist. Een bewonderenswaardig man! Wij bevelen dit boekje van 40 blz. zeer hartelijk aan. Och, leest het toch eens! En teeken op deze serie in; voor slechts f 1,65 ontvangt gij aan boekjes per jaar ongeveer 200 blz. Het bureau van den Zendingsstudie-Raad te Zeist geeft deze serie uit.

J. D. W.

De Macedoniër.

Niettegenstaande de synode van Amsterdam f 1000 tot steun van de Macedoniër toestond, werd toch aan de kerkeraden een oproep verzonden om in te teekenen, daar het blad wegens te weinig abonné's in zijn bestaan bedreigd werd. Dit is ernstig te betreuren. Het zou een groote schade zijn voor onze kerken, als dit ons eenige zeer goed geredigeerde zendingstijdschrift zou moeten sterven.

Het October-nummer bevat het slot van Ds Lambooy's artikel over: Het ontstaan van het polytheïsme; Ds Velders schrijft over de Joden op Java; Ds Bergema geeft het vervolg van: Een standaardwerk voltooid, en van Ds Pol hebben wij het gebruikelijke: Van mijn uitkijk. Alles best werk.

J. D. W.

Onze Zending. — Zomer & Keuning, Wageningen.

Ook op dit maandblad voor de Gereformeerde jeugd vestigen we nogmaals gaarne de aandacht. De aflevering van October bevat een artikel van L(ok): Predik het Evangelie, echt voor kinderen geschreven. De foto's zijn ook best; laten vooral onze onderwijzers eens een proefnummer aanvragen.

J. D. W.

LOSSE NUMMERS.

Herhaaldelijk komen bij ons aanvragen in om losse nummers van „De Reformatie", waarin één of ander artikel is opgenomen, zonder vermelding van datum of jaargang van het verlangde nummer. We moeten er de aandacht op vestigen, dat de administratie zich onmogelijk kan belasten met het nazoeken daarvan. Wij verzoeken daarom bij de aanvrage den datum van het nummer te willen aangeven, daar anders toezending achterwege zal moeten blijven. De aanvrage dient ook vergezeld te zijn van het bedrag van *f* 0,15 per nummer, daar incasseeren van dergelijke kleine bedragen te kostbaar is.

De Uitgevers:
Goes. OOSTERBAAN & LE COINTRE.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Heemstede (2e pred. pl.): E. T. v. d. Born te Helpman en B. Holwerda te Kantens.

Beroepen te:
Schiebroek-Hillegersberg (Centrum): Jac. Jonker te Zuidbroek.

Aangenomen naar:
Steenwijk: L. Kuiper te Oud-Loosdrecht.

Intrede te:
Mummekezijl: Cand. H. v. d. Wey. Tekst: Openb. 1:17—19a.
Schettens en Schraard: Cand. M. Feitsma. Tekst: Hebr. 13:8.

Benoemd tot Hulpprediker te:
Voorschoten: Cand. J. S. Greidanus, thans hulppred. te Steenwijk.

Candidaten tot den Heiligen Dienst.
Door de Classis Zwolle der Geref. Kerken is met gunstig gevolg praeparatoir geëxamineerd, Cand. S. J. Ridderbos, die zich echter voorloopig nog niet beroepbaar stelt. Wel zal hij gaarne de kerken des Zondags dienen. Zijn adres is: Joh. Verhulststraat 178, Amsterdam-Zuid.

— De heer D. U. Bergsma, theol. cand. te Boornbergum, is deze week naar Argentinië vertrokken. Bij aankomst daar te lande zal zijn adres voorloopig zijn: Pastor A. C. Sonneveldt, Calle Caseros 410, Buenos Aires, Argentinië. Men adresseere dus niet meer aan het oude adres.

Kerkeraadsbesluit Geref. Kerk te Almelo teruggenomen.
De Kerkeraad der Geref. Kerk te Almelo heeft besloten tot terugneming van het besluit inzake de gezangenkwestie annex de candidaatstelling voor ouderling of diaken (hoewel, naar zijn meening, kerkrechtelijk op goede gronden rustende), ten einde tegemoet te komen aan de bezwaren van een groep gemeenteleden.

Het beroep tegen dit besluit, ingesteld door enkele leden, was, gelijk bekend is, in de laatstgehouden vergadering der Classis Almelo afgewezen. Niettemin oordeelde de Kerkeraad het gewenscht, het besluit in te trekken. „St."

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:
Doesburg: L. Floor te Assen.
Papendrecht: M. W. Nieuwenhuyze te Franeker.
Werkendam: N. de Jong te Den Haag-West.

Aangenomen naar:
Boskoop: L. Kleisen te Vlissingen.

Bedankt voor:
Noordeloos: W. F. Laman te Middelharnis.

Intrede te:
Sneek: Cand. J. C. Maris. Tekst: Joh. 4:28—31.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Bedankt voor:
Werkendam: M. Heikoop te Utrecht.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:
Anlo (toez.): Cand. P. C. Wierenga te Eenrum.
Elst (O.B.): C. M. van Endt te Groenlo.
Eenum bij Loppersum: Cand. G. Winters te Doetinchem.
Maasdam-Cillaarshoek: Cand. G. Koch te Utrecht.
Noordlaren: Cand. A. P. M. Lekkerkerker te Franeker.
Nijenga-Opeinde (toez.): J. G. Panhuise te Aagtekerke.
Oosterbierum: S. P. Vermeer te Oudenhoorn.
Princenhage: H. Coolsma te Zundert.
Rijsoord (toez.): A. W. Lazonder te Westmaas.
Wehe en Zuurdijk: W. G. v. d. Lecq te Kantens.
Wijk (N.-Br.): J. C. Terlouw te Garderen.

Aangenomen naar:
Deventer (Evang.): P. Lugtigheid te Ommelanderwijk-Zuidwending.
Egmond-binnen: C. J. Rasch te Utrecht.
Okkenbroek: W. Heyns, cand. en hulppred. te Assen.
Opperdoes (toez.): Cand. W. C. van Unnik, hulppred. te Enkhuizen.
Winschoten (Evang.): F. R. A. Henkels te Uitwijk (N.-Br.).

Bedankt voor:
Almen-Harfsen: J. W. van Petegem te Heerenveen-Nijehaske.
Minnertsga, C. Warmolts te Heemse (Ov.).
Wijngaarden: Cand. H. Jongebreur te Capelle a. d. IJssel.

Intrede te:
Baflo: M. L. Onnes. Tekst: 1 Cor. 4:20.
Broek op Langendijk: J. v. d. Heide. Tekst: Psalm 4:7.
Bruchem: Cand. L. Brasser. Tekst: Joh. 14:6.
Nieuw-Beijerland: Cand. C. M. Langeveld. Tekst: 1 Cor. 3:9.
Zegveld: Cand. A. J. Brinkman. Tekst: Hos. 2:22b.

Afscheid van:
Uithuizermeeden: J. van Kuiken. Tekst: 1 Thess. 5:16.

Overleden:
J. D. van Arkel, em.-pred. van Ellecom, 86 jaar.
H. Snel, te 's-Gravenhage, em. O.I. predikant, 73 jaar.

HEDEN VERSCHEEN:

HET WEZEN VAN HET CHRISTENDOM

DOOR

Dr B. WIELENGA

Het boek zet uiteen, wat de kern, het wezen van het christelijk geloof, van de christelijke levens- en wereldbeschouwing is. In de eerste plaats is het ingesteld op buitenstaanders, om „belangstelling voor de waarheid van het Christendom te wekken bij een type menschen, door Schleiermacher „die Gebildeten unter den Verächtern der Religion" genoemd, maar veel meer voorlichting te geven aan de werkelijk belangstellende zoekers, wier getal speciaal onder de jongeren verheugelijk gegroeid is". Een boek, waarnaar dikwijls is gevraagd en waaraan groote behoefte is. Bovendien echter zal ieder Christen van bladzijde tot bladzijde in dit werk kunnen genieten, omdat Dr Wielenga de waarheden van het Christendom op geheel eigen en origineele wijze belicht.

IN ELKEN BOEKHANDEL — Prijs f 3.50, geb. f 4.50

UITGAVE VAN J. H. KOK N. V. TE KAMPEN